

Asia: VN/16752/2022

Hallituksen esitysluonnos hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (yliopistosairaalisä ja siirtymätasauksen muutokset)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lapin hyvinvointialueen lausunto hallituksen esitykseen hyvinvointialueiden rahoitukseen annetun lain muuttamisesta ja ns. yliopistosairaalisästä

Käsitelty aluehallituksessa 5.10.2022 § 287

Lapin hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Lakiesityksen tarkoitus turvata yliopistosairaaloiden erityistehtävien rahoitusta on sinänsä perusteltu. Lakiesityksen ajatus ottaa kustannukset huomioon yleiskatteellisessa rahoituksessa ainoastaan siltä osin kuin niitä ei saada katetuksi muutoin on myös perusteltu. Lapin hyvinvointialue katsoo, että yliopistosairaalisä tulisi kuitenkin rahoittaa hyvinvointialueiden perusrahoituksen ulkopuolelta. Esitetty rahoitusmalli johtaa käytännössä palvelujen heikkenemiseen niillä hyvinvointialueilla, joilla ei ole yliopistosairaalaa. Hallituksen esitysluonnosta parempi tapa yliopistosairaalisän rahoittamiseen olisi esim. korottaa valtion tutkimus- ja koulutuskorvauksia vastaamaan todellisia kustannuksia.

Hyvinvointialueille vuoden 2023 valtion talousarvioesitykseen varattu rahoitus on lähtökohtaisesti liian pieni. Tilannetta ei ole syytä pahentaa siirtämällä ”nollasummapelillä” osa tästä alimitoitetusta rahoituksesta hyvinvointialueilta toisille.

Yliopistosairaalisän perusteella kohdennettava rahoitus ehdotetaan otettavaksi huomioon hyvinvointialuekohtaisissa siirtymätasauksissa vuodesta 2024 lukien, joka ei ole perusteltua eikä oikeudenmukaista. Kertaluonteinen rahoituksen oikaisu koskien vuotta 2023 maksetaan vasta jälkitarkastelun perusteella vuonna 2024. Tämän menettelyn riskinä on, että myös vuoden 2024 rahoitus jää alimitoitetuksi.

Hyvinvointialueiden ollessa toiminnan aloitusvaiheessa muutenkin hankalassa rahoituksellisessa tilanteessa vaarantaa yliopistosairaalisän vähentäminen siirtymätasauksesta muiden kuin yliopistosairaalaan ylläpitävien hyvinvointialueiden talouden kestävyden.

Nyt esitetyn kaltaisessa yliopistosairaalisässä on myös nähtävissä riski kaksinkertaiseen rahoitukseen muilta hyvinvointialueilta. Yliopistosairaaloilla on ollut aina hyvin autonominen mahdollisuus hinnoitella palvelunsa siten, että myytävien palvelujen myyntituotoilla yliopistosairaalat ovat kattaneet kulunsa. Mikäli yo-sairaalaan ylläpitäville hyvinvointialueelle kohdistetaan erillistä yliopistosairaalisää ilman, että muille hyvinvointialueille myytävien palvelujen hintoja tarkistetaan samassa suhteessa alaspäin, maksavat muut hyvinvointialueet kaksinkertaisesti yliopistosairaalaan ylläpitävälle hyvinvointialueelle yliopistosairaalaan aiheutuvia kustannuksia.

Mikäli kuitenkin päädytään rahoittamaan yliopistosairaalisä leikkaamalla muiden hyvinvointialueiden entuudestaan alijäämäistä rahoitusta, Lapin hyvinvointialue esittää, että yo-sairaalisän taso olisi enintään 1,1 % sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta, mikä on esiselvityksessä esitetyn vaihteluvälin alaraja. Yo-sairaalisän tason määrittelyksi tehty taustarvointi sisältää epävarmuuksia, eikä ole mahdollista erottaa, mikä osa yliopistosairaaloitten muita sairaaloita suuremmista kustannuksista tosiasiallisesti aiheutuu yo-sairaaloitten erityistehtävistä ja miltä osin kustannukset heijastavat esim. yo-sairaaloitten parempaa palvelutasoa alueen asukkaille.

Laskentaan liittyvien epävarmuustekijöiden lisäksi yliopistosairaalisän enintään alarajan mukaista rahoitusosuutta perustelee myös se, että TKKI-toiminnan tulisi kohdentua nykyistä tasapuolisemmin myös muualle yhteistyöalueen toimintaan kuin yliopistosairaaloitten yhteyteen yhdelle hyvinvointialueelle. Kaikkien hyvinvointialueiden tehtävänä on järjestämislain 32 § mukaan vastata alueellaan tehtävälänsä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta. Perusterveydenhuollon, sosiaalipalveluiden ja erikoissairaanhoidon pirstaleisen järjestämistavan vuoksi myös nykyisten hyvinvointialueiden alueiden sotepalveluissa toteutunut TKKI-toiminta on ollut pirstaloitunutta. Nykytilassa terveydenhuollossa tehtävä TKKI-toiminta painottuu yliopistosairaaloihin, joissa on myös vahvimmat tutkimusta tukevat rakenteet ja siten myös suuri osa ulkoisesta tutkimusrahoituksesta kohdentuu yliopistosairaaloitten yhteydessä tehtävään tutkimukseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteena on peruspalvelujen vahvistaminen, mikä edellyttää myös peruspalveluissa tehtävän tutkimuksen, koulutuksen, kehittämisen ja innovaatiotoiminnan vahvistamista ja myös TKKI-resurssien aiempaa tasapuolisempaa jakautumista yhteistyöalueella sekä peruspalvelujen ja erikoissairaanhoidon välillä.

Lapin hyvinvointialueen näkemyksen mukaan yliopistosairaalisän kohdentamiseksi tulisi käyttää laskentamallia, jossa rahoitus lasketaan koko yhteistyöalueen asukasmäärän perusteella. Tämä sillä perusteella, että tavoitetilassa yliopistosairaaloitten ja yliopistojen TKKI-toimintojen vaikutuksen tulisi ylittää koko yhteistyöalueen toimintaan.

Yliopistosairaalisän rahoitus esityksen mukaisesti siirtona hyvinvointialueiden välillä tarkoittaisi Lapista 9,63 milj. € rahoitusosuutta yliopistosairaalisäksi ao. hyvinvointialueille. Lapin hyvinvointialue on jo aiemmin ilmaissut näkemyksensä siitä, että hyvinvointialueen rahoituksen määrittelyssä ei nouse tarpeeksi esiin Lapin alueen erityisolosuhteet:

- Lappi on toinen kahdesta hyvinvointialueesta, joiden alueella on kaksi sairaanhoitopiiriä/päivystävää sairaalaa
- Laaja maantieteellinen alue: Lapin hyvinvointialueen maapinta-ala on n. 30 % koko Suomen maapinta-ala

- Asukastiheys on maan harvaan asutuin
- Saamenkieliset palvelut ja erityistehtävä tukea saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä koko maassa
- Alueella on merkittävästi matkailua, joka vaikuttaa myös esim. terveys- ja pelastuspalveluiden käyttöön

Mikäli rahoitusta siirretään hyvinvointialueiden välillä kohdennettavaksi yliopistosairaalisäksi, heikentää se entisestään Lapin hyvinvointialueen rahoitustilanne. Painelaskelmien perusteella on arvioitavissa, että Lapin hyvinvointialueen rahoitusvaje on n. 20 – 30 miljoonaa euroa vuonna 2023. Tähän vaikuttaa mm. hoitajamitoituksen muutos. Mikäli mitoitus nostetaan 0,7 hoitajaan asiakasta kohden, nostaa se hyvinvointialueen kustannuksia vähintään 8,4 miljoonaa euroa. Muita kustannusvajetta aiheuttavia tekijöitä ovat palkkaratkaisut, joiden kustannuksia ei 3.10.2022 hyväksytyin sovintoesityksen pohjalta ole vielä ennätetty laskea, yleinen kustannusten tason nousu (inflaatio) sekä mm. Venäjän hyökkäyksen aiheuttamat hintojen nousut (esim. polttoaineet, energia, elintarvikkeet ja erilaiset komponentit). Nämä eri kustannustekijät kohdentuvat suoraan hyvinvointialueen kustannuksiin, mutta myös välillisesti eri ostopalvelu- ym. sopimusten hintojen nousujen kautta. Lisäksi merkittäviä eriä ovat kuntien kanssa tehtävät vuokra-asetuksen mukaiset 3+1 v. vuokrasopimukset, joiden kustannuksia korottava vaikutus arvioidaan olevan kymmeniä miljoonia euroja. Erityinen riski on rahoitus pohjana olevat kuntien tiedot koskien talousarviota 2022, koska näihin voi sisältyä merkittäviä alibudjetoinnin elementtejä eri syistä.

Haataja Mari

Lapin hyvinvointialue - Lapin hyvinvointialueen aluehallitus 5.10.2022 § 287